

ESPOON OHJAUSSUUNNITELMA VUOSILUOKILLE 1-9

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn ja vastuunjako sekä työskentely monialaisissa verkostoissa, kodin ja koulun yhteistyö ohjauksessa, tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus, jatko-ohjaus perusopetuksen jälkeisiin opintoihin, työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt kaikkien erilaisten oppijaryhmien osalta. Suunnitelman tehtävä on vahvistaa ohjauksen toteutusta, koordinointia ja johtamista. Espoossa ohjaussuunnitelma koostuu Espoon laadukkaan ohjauksen mallista ja koulukohtaisesta ohjaussuunnitelmasta, joka on koulun lukuvuosisuunnitelman liite. [Espoon laadukkaan ohjauksen](#) malli on luettavissa espoo.fi-sivulla ja on kouluilla käytössä myös pdf-versiona. Malliin sisältyy eri ohjauksen toimijoiden tehtävät laadukkaassa ohjauksessa, laadukkaan ohjauksen työtapoja ja siirtymävaiheiden ohjauksen kuvaus. Oppilaitoksessa tutustutaan Laadukkaan ohjauksen malliin osana koulukohtaisen ohjaussuunnitelman työstämistä.

Espoon ohjaussuunnitelma perustuu opetussuunnitelmaan ja [OPH:n hyvän ohjauksen kriteereihin](#). Valtakunnallisten kriteerien tavoitteena on varmistaa lasten ja nuorten ohjauksen jatkumo tasapuolisesti ja saavutettavasti asuinpaikasta ja olosuhteista riippumatta. Hyvän ohjauksen kriteereissä on huomioitu [Elinikäisen ohjauksen strategian](#) tavoitteet ja toimenpidesuosituksot. Espoossa ohjauksen suunnittelua raamittaa Espoon laadukkaan ohjauksen malli ja oppilaitosten ohjaussuunnitelmaa varten laadittu tämä yhteinen pohja, joilla pyritään takamaan ohjauksen tasainen laatu jokaiselle oppijalle koulusta riippumatta.

Tässä koulukohtaisessa ohjaussuunnitelmapohjassa on kuvattu yhtenäisiä ohjauksen käytäntöjä Espoossa oppilaitoksesta toiseen. Vastuuhenkilöt on pääsääntöisesti kirjattu valmiiksi. Koulukohtaisessa ohjaussuunnitelmassa kuvataan ohjauksen toteuttaminen kaikkien koulun erilaisten oppijaryhmien osalta, jotta jokaisen oppijan ohjaus tulee huomioitua suunnitelmassa.

Suunnitelmaa tehtäessä oppilaitoksessa tunnistetaan, suunnitellaan ja kuvataan koulukohtaisesti:

- ✓ Espoon laadukkaan ohjauksen mallissa esitellyistä rooleista poikkeavat/koululla lisäksi toimivat ohjauksen toimijat,
- ✓ erilaiset ohjausta saavat oppijaryhmät,
- ✓ koulukohtaiset ohjauksen käytänteet, jotka kuvataan niille varattuihin taulukon sarakkeisiin jokaisen kokonaisuuden kohdalla,
- ✓ ohjauksen toteutustavat ja aikataulut (esimerkiksi: heti koulun alkaessa / kerran jaksossa / lukuvuoden mittaan / päivämäärä), ja tarvittavilta osin kirjataan tiedot ohjaussuunnitelmaan.

Ohjaussuunnitelma tehdään yhteistyössä koulun henkilökunnan, oppilaiden, huoltajien ja sidosryhmien kanssa ja ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan säännöllisesti. Valmiin ohjaussuunnitelman voi tulostaa opettajien työskentelytilaan lukuvuoden ajaksi muistuttamaan ohjauksen työnjaosta ja kokonaissuunnitelmasta.

Seuraava kuvio on OPH:n tuottamista valtakunnallisista hyvän ohjauksen kriteereistä ja kuvaa hyvän ohjauksen tavoitteita merkityksellisen elämän ja jatkuvan oppimisen tukemiseksi.

Seuraava kuvio on OPH:n tuottamista valtakunnallisista hyvän ohjauksen kriteereistä ja kuvaa Elinikäisen ohjauksen strategian tavoitteet ja toimenpidesuosituksia sekä listaa hyvän ohjauksen kriteerit, jotka toimivat teemoina oppilaitoskohtaisessa ohjauksen suunnittelussa.

Tapiolan koulun ohjaussuunnitelma

Osana ohjaussuunnitelman työstämistä koulussamme on tutustuttu Espoon laadukkaan ohjauksen malliin. □

Ohjaussuunnitelma on käsitelty / käsitellään viimeistään lokakuun loppuun mennessä

- ✓ opettajakunnan kanssa: > lisää ajankohta
- ✓ yhteisöllisessä opiskeluhoitotyöryhmässä: > lisää ajankohta

Laatutavoitteet Espoossa

- ✓ Noudatetaan valtakunnallisia hyvän ohjauksen kriteerejä
- ✓ Koulun toimintakulttuurissa on ohjauksellinen näkökulma
- ✓ Koko koulun osaava ja ammattitaitoinen henkilöstö vastaa ohjauksesta
- ✓ Jokaisessa peruskoulussa on yhtenäiset ohjauksen toimintamallit (Laadukkaan ohjauksen malli Espoon perusopetuksessa)
- ✓ Oppijalla on oikeus 7.–9. luokilla sekä oppilaanohjaajaan että luokanohjaajaan (luokanvalvoja) / luokanopettajaan
- ✓ Tavoitteena on, että yhtä oppilaanohjaajaa kohden on enintään noin 220 ohjattavaa. Ohjattavien kokonaismäärään lasketaan kaksinkertaisina oppijat, jotka tarvitsevat oppilaskohtaista tukea, S2-oppimäärää opiskelevat oppijat ja joustavan perusopetuksen (JOPO- ja TEPPPO-) oppijat.
- ✓ Tavoitteena on, että luokkamuotoista ohjausta opetussuunnitelmasisältöjen mukaisesti antaa koulutuksen saanut oppilaanohjaaja
- ✓ Hyvää ohjauksellista yhteistyötä toteutetaan yhdessä oppijoiden ja huoltajien kanssa
- ✓ Oppilaanohjaajat ovat tehtävänsä kelpoisia

Koulun ohjattavat oppijat, erilaiset ohjattavien ryhmät sekä oppilaanohjauksen resurssi

- Vuosiluokkien 1–6 oppijoiden määrä: Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
- Vuosiluokkien 7–9 oppijoiden määrä: > lisää lukumäärä
kaksinkertaisena laskettavien oppijoiden määrät (vuosiluokat 7–9):
 - ✓ S2 oppijat: > lisää lukumäärä
 - ✓ erityisen tuen/oppilaskohtaisen tuen päätöksellä opiskelevat oppijat: > lisää lukumäärä
 - ✓ joustavan perusopetuksen eli JOPO- ja TEPPPO-oppijat: > lisää lukumäärä
- ➔ Vuosiluokkien 7–9 oppijoiden laskennallinen määrä (huomioituna painokertoimella lasketut oppijaryhmät):
> laske yhteen 7–9 luokkien oppilaat ja kaksinkertaisena laskettavat oppilaat ja kirjoita summa tähän
- Oppilaanohjaajien määrä: > lisää lukumäärä ja nimet: > kirjoita tähän
- Muiden oppilaanohjausta antavien opettajien määrä: > lisää lukumäärä ja nimet: > kirjoita tähän
- Mahdollinen koulukohtainen lisäys tai tarkennus ohjauksellisiin tehtävään (esim. jonkin uuden toimijan kuten virka-apulaisrehtorin tai muun toimijan uuden roolin kuvaus tai jonkin Espoon laadukkaan ohjauksen mallissa kuvatun tehtävän tarkennus):
> kirjoita tähän

- Oppilaitos kuvaa erilaista ohjausta saavat oppijaryhmät (esim. poikkeavaa ohjausta saavat ryhmät kuten pienryhmä, TA-opetus, työelämäpainotteinen perusopetus (TEPPO), valmistava opetus jne.):
> kirjoita tähän

➔ Erilaisten ohjausta saavien ryhmien koulukohtaiset käytänteet kuvataan niille varattuihin taulukon sarakkeisiin jokaisen kokonaisuuden kohdalla. TA-opetuksen osalta ops määrittelee, että toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen sisältyy oppilaanohjausta, tarvittaessa tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta vuosiluokilla 8–9 ja työelämään tutustumista vuosiluokilla 7–9, mikäli se on oppilaan toimintakyvyn ja edun mukaista. Työelämään tutustuminen voidaan toteuttaa esimerkiksi eri ammattialoihin, työpaikkoihin, tuettuun asumiseen, päivätoimintaan tai opiskelualoihin tutustumalla. Oppilaanohjauksen ja tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen järjestämisen periaatteet kuvataan tässä koulukohtaisessa ohjaussuunnitelmassa.

Ohjauksen vuosisuunnitelma tavoitteittain

Oppilaitos voi lisätä mahdolliset tarkennukset reunasarakkeeseen ja oppilaitoskohtaiset erityishuomiot niille erikseen varattuun tilaan kunkin tavoitteen alle.

OHJAUS HUOMIOI OPPIJAN KOKONAISTILANTEEN			
Tavoitteet	Mitä se on, miten se toteutetaan?	Ketkä toteuttajina?	Mahdollisia tarkennuksia?
Hyvä ohjaus on oppijan kokonaistilanteen tukena, kun ✓ oppijan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ✓ oppijan yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot kehittyvät ✓ oppija tunnistaa omia vahvuuksiaan ✓ oppijan osallisuus vahvistuu ✓ oppija asettaa ja saavuttaa omia tavoitteitaan ✓ oppija saa omiin valmiuksiinsa ja	Rehtori tukee työyhteisön ohjauksellista otetta ja kohdentaa resurssit siten, että riittävä ohjaus on mahdollinen (esim. samanaikaisopetus, joustavat ryhmittelyt, tukiopetuksen käyttö ja muut oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt)	rehtori	<i>Rehtori jakaa vuosittain koulun resurssia laaja-alaisen erityisopetuksen lisäksi joustaviin ryhmittelyihin, resurssiopetukseen, tukiopetukseen sekä avustajapalveluun. Resurssiopettaja ja aineenopettaja jakavat ryhmiä joustavasti: välillä on pienryhmä, välillä luokka puolitetaan, toisinaan luokassa on kaksi opettajaa.</i>
	Oppijoille tarjotaan mahdollisuutta osallistua koulun yhteisten asioiden hoitamiseen (esim. kummioppilastoiminta, oppilaskunta, tukioppilastoiminta, kerhotoiminta, Verso ym.)	kaikki opettajat, erityisesti oppilaskunnan	<i>Koulussa on oppilaskunta- ja tukioppilastoimintaa. Lisäksi oppilaita osallistetaan</i>

tavoitteisiinsa nähden riittävästi sopivaa ohjausta.		ohjaavat opettajat, tukioppilasohjaajat, kerhotoiminnasta vastaavat opettajat ym.	<i>käyttäen liikkuvan koulun toimintaperiaatteita. Oppilashuoltoryhmä tapaa vuosittain oppilaskunnan hallituksen jäseniä.</i>
	Kannustetaan oppijoita osallistumaan oppilaskuntatyöhön ja koulun kehittämiseen.	oppilaskunnan ohjaajat, rehtori	> kirjoita tähän
	Ensimmäisen kouluvuoden aikana huoltajilla on oikeus vähintään kahteen ja sen jälkeen lukuvuosittain vähintään yhteen henkilökohtaiseen tapaamiseen lapsen luokanopettajan/luokanohjaajan kanssa.	luokanopettajat/luokanohjaajat	<i>Huoltajilla on mahdollisuus tapaamisiin kaikilla luokka-asteilla tarvittaessa. Kaikille 7.luokkalaisille järjestetään vanhempainvartti kevätlukukauden alussa. Myös myöhemmillä luokka-asteilla tarjotaan vanhempainvarttia tai tapaamisia halukkaille huoltajille.</i>
	Oppijoita ohjataan sekä ryhmässä että tarvittaessa henkilökohtaisesti (esim. ohjauskeskustelut).	luokanopettajat/luokanohjaajat, aineenopettajat, erityisopettajat, oppilaanohjaajat	<i>Oppilaille järjestetään ohjauskeskusteluja oppiaineisiin, tuen tarpeeseen tai haasteisiin liittyen. Aineenopettajat järjestävät arviointikeskusteluja lukukauden päätteeksi. Luokanvalvojat käyvät vuosittain ohjaavat keskustelut jokaisen valvontaluokkalaisen kanssa.</i>
	Henkilökohtaista ohjausta jatko-opintojen suunnittelemiseksi on tarjottava vähintään kaikille 9.-luokkalaisille kerran.	oppilaanohjaajat	<i>Opo kutsuu 9.luokan oppilaat henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun ainakin kerran syyslukukaudella ja kaikille oppilaille tarjotaan myös mahdollisuutta toiseen keskusteluun ennen yhteishakua. Yksittäinen oppilas voi käydä</i>

			<i>henkilökohtaisessa ohjauksessa useitakin kertoja. Myös 8.luokkalaisille järjestetään keväällä mahdollisuus henkilökohtaiseen- tai pienryhmäohjaukseen. Myös 7.luokkalaisilla on tarvittaessa mahdollisuus saada henkilökohtaista ohjausta.</i>
	Tehostettua henkilökohtaista ohjausta tarjotaan vuosiluokkien 8–9 oppijoille, jotka tarvitsevat perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea.	oppilaanohjaajat/ luokanopettajat/ aineenopettajat/ erityisopettajat	<i>Opo tutustuu 7.luokkalaisiin 1. jakson aikana ja kartoittaa viimeistään 7.luokan keväällä mahdollista tarvetta tehostettuun ohjaukseen 8. ja 9.luokilla. Luokanvalvojilta kartoitetaan asiaa 8. luokalla. Opo voi osallistua huoltajatapaamisiin, missä tehostetun ohjauksen tarve voi nousta puheeksi. Yhteistyö aineenopettajien ja luokanvalvojien kanssa on tärkeää, samoin TET-jaksolta tehdyt havainnot.</i>
Oppilaitoskohtaisia erityishuomioita ja esim. koulun erilaisten oppijaryhmien ohjaus	> kirjoita tähän	> kirjoita tähän	> kirjoita tähän

OHJAUS ON OPPIJALÄHTÖISTÄ JA VUOROVAIKUTTEISTA

Tavoitteet	Mitä se on, miten se toteutetaan?	Ketkä toteuttajina?	Mahdollisia tarkennuksia?
Hyvä ohjaus on oppijalähtöistä ja vuorovaikutteista, kun	Oppijoita ja huoltajia tuetaan ainevalintojen tekemisessä, yläkoulussa oppijoita tuetaan ainevalintojen itsenäiseen tekemiseen.	luokanohjaajat, aineenopettajat, oppilaanohjaajat	<i>Aineenopettajat ja oppilaanohjaaja kertovat valinnaisainevaihtoehtoista oppilaille 7.luokan keväällä,</i>

✓ oppijan tarpeet ja valmiudet huomioidaan ✓ oppijan motivaatio vahvistuu ✓ ohjaus edistää yksilöllisten opinto- ja urasuunnitelmien toteutumista ✓ ohjaus muodostaa jatkumon erilaisissa siirtymävaiheissa ✓ ohjaus perustuu molemminpuoliseen luottamukseen ✓ ohjaus mahdollistaa jatkuvan, kannustavan palautteen ✓ ohjaus auttaa oppijaa kiinnittymään opintoihin.			<i>tammi-helmikuussa. Lisäksi järjestetään etänä toteutettava info vanhemmille.</i> <i>Oppilaanohjaaja päivittää valinnaisaineoppaan aineenopettajien kanssa. Valinnaisaineiden tunneilla sekä oppilaanohjauksen tunneilla käydään keskustelua valintojen tekemisestä ja pysyvyydestä. Oppilaanohjaaja käy myös tarvittaessa henkilökohtaisia keskusteluja valinnaisaineiden valinnasta.</i> <i>Yhdeksäsluokkalaisten kanssa keskustellaan myös alustavista kiinnostuksista ja ainevalinnoista toisella asteella</i>
	Oppijaa tuetaan ottamaan vastuuta omaan oppimiseen liittyvissä asioissa sekä ottamaan osaa opintokokonaisuuksien suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin eri oppiaineissa ja niiden yhdistelmissä.	luokanohjaajat, aineenopettajat, oppilaanohjaajat	<i>Projektitöissä tehdään yhteistyötä aineiden välillä ja ohjataan oppilasta suunnittelemaan työskentelyään ja aikatauluttamaan opintojaan.</i>
	Oppijan poissaoloja seurataan ja kouluun kiinnittymistä tuetaan kaikissa koulupolun vaiheissa. Poissaoloja seurataan Espoon käytössä olevan yhteisen ohjeistuksen mukaisesti. Erityisesti poissaolon jälkeisen koulutyön sujumisesta huolehditaan.	luokanopettajat/luokanohjaajat, kaikki opettajat	<i>Luokanvalvoja seuraa luokkansa oppilaiden poissaoloja aktiivisesti. Jokaisen jakson päättyessä luokanvalvoja toimittaa rehtorille tulosten luokkansa poissaoloista ja jo tehdyistä toimenpiteistä. Jaksoittain oppimisen tuen ryhmä käy yhdessä läpi poissaolotilastot ja pohtii mahdollisia jatkotoimenpiteitä yhdessä luokanvalvojien kanssa. Poissaolojen seurannassa toteutetaan Koulukunnossa-</i>

			hankkeen mukaista mallia ja seurantaa. Aineenopettaja/luokanvalvoja seuraa oppilaiden koulunkäyntiä laajemmassa merkityksessä kuin vain poissaolojen kannalta.
Oppilaitoskohtaisia erityishuomioita ja esim. koulun erilaisten oppijaryhmien ohjaus	> kirjoita tähän	> kirjoita tähän	> kirjoita tähän

OHJAUS ON SAAVUTETTAVAA JA MONIKANAVAISTA

Tavoitteet	Mitä se on, miten se toteutetaan?	Ketkä toteuttajina?	Mahdollisia tarkennuksia?
Hyvä ohjaus on saavutettavaa ja monikanavaista, kun se ✓ hyödyntää koulussa ja oppilaitoksessa yksilö-, pienryhmä-, ryhmä- ja vertaisohjausta ✓ on toteutettavissa niin lähi-, etä- kuin digiohjauksena ✓ hyödyntää ohjauskeskustelussa eri ohjausmuotoja oppijan tavoitteet ja tarpeet huomioiden	Vuorovaikutuksen väylinä toimii Wilma-järjestelmä ja oppijoille sekä huoltajille suunnatut tilaisuudet, tapaamiset ja keskustelut.	koko koulu	<i>Wilma toimii viestintävälineenä kodin ja koulun välillä. Myös oppilailla on aktiivinen rooli Wilman käytössä. Wilman käyttöä harjoitellaan sekä luokanvalvojan että oppilaanohjauksen avustuksella.</i>
	Moniammatillinen yhteistyö ja osallistaminen toteutuu mm. yhteisöllisessä opiskeluhoitoryhmässä sekä monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa ja projekteissa sekä alueellisessa kasvatuskumppanuusverkostossa.	rehtori, yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä, opettajat	<i>Luokkien ilmapiirikartoitus tehdään tänä vuonna kaikille luokille, tuloksia käsitellään YHR:ssä. 7. -luokkalaisille ohr:n jäsenet tulevat tutuiksi hyvinvointikeskusteluoppitunneilla, terveystarkastuksissa ja ohjauskeskusteluissa.</i>
	Oppijoita ja huoltajia tiedotetaan ohjaukseen liittyvistä asioista. ✓ huoltajainfot ✓ huoltajatapaamiset ✓ nettisivut ✓ ohjauskeskustelut ✓ Wilma-viestit ja tiedotteet	rehtori, luokanopettaja, luokanohjaaja, oppilaanohjaajat	<i>Vanhempainiltoja järjestetään joka vuosi jokaiselle luokka-asteelle syksyllä. Yhdeksäsluokkalaisille pidetään lisäksi yhteishakuun liittyvä vanhempainilta tammikuussa.</i>

			<i>Luokanvalvojat tarjoavat vuosittain vanhempainvartteja. Oppilaiden oppimissuunnitelmia tehdään ja päivitetään vanhempien ja oppilaiden kanssa yhdessä.</i> <i>Tarvittaessa järjestetään myös muita tapaamisia vanhempien kanssa. Kaikissa edellä mainituissa tapaamisissa voi opo, ela tai joku muu OHR:n jäsen olla paikalla, mikäli luokanvalvoja ja huoltaja näin toivovat.</i> <i>Wilman lisäksi vanhempiin ollaan yhteydessä tarvittaessa sähköpostitse ja puhelimitse.</i>
	Wilma on koko yhteisön tärkeä työväline kommunikoinnissa.	koko koulu	> kirjoita tähän
	Sähköinen oppimisympäristö, -alusta tai -sovellus on käytössä monen aineen opetuksessa.	oppimisympäristöjen, ohjelmien ja alustojen vastuhenkilöt, opettajat	<i>Oppiaineissa on käytössä Classroom -alusta.</i>
	Oppilashallinto-ohjelmat ovat koulun tietohallintajärjestelmä, jonne syötetään mm. oppijoiden henkilötiedot ja suoritukset sekä pidetään ne ajantasaisina.	rehtori. koulusihteeri	> kirjoita tähän
	Wilma-tunnukset jaetaan kansliasta. Huoltajia ohjataan luomaan omat tunnukset ja huoltajien tunnuksien luonti on huoltajien vastuulla.	koulusihteeri	<i>Luokanvalvoja jakaa Wilmatunnukset uusille oppilaille. Kuvataideopettaja Tommi Keränen vastaa Wilma-tunnusten päivittämisestä.</i>

	Tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen saaminen merkitään Wilman Oma opiskelusuunnitelmani -lomakkeelle. (Myös TEPPO-, JOPO- oppilaille).	oppilaanohjaajat	<i>Tehostettuun ohjaukseen siirtymisestä kerrotaan oppilaalle ja huoltajalle. Opo tapaa oppilasta, jolla mahdollisesti on tehostetun ohjauksen tarve, jo 8.luokan syyslukukaudella.</i>
	Oppilaanohjauksen kohdalle arviointiin merkitään S (suoritettu), jotta opinnot siirtyvät KOSKI-järjestelmään sujuvasti.	oppilaanohjaajat	> kirjoita tähän
	KOSKI-järjestelmään ja Opintopolkuun siirretään vuosittain päättöluokkalaisten tiedot ja niitä päivitetään tarvittaessa.	koulusihteeri	> kirjoita tähän
	VALPAS-järjestelmän kautta ilmoitetaan oppijat, jotka eivät ole sijoittuneet perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.	oppilaanohjaajat	> kirjoita tähän
Oppilaitoskohtaisia erityishuomioita ja esim. koulun erilaisten oppijaryhmien ohjaus	> kirjoita tähän	> kirjoita tähän	> kirjoita tähän

OHJAUS ON MONIALAISTA YHTEISTYÖTÄ

Tavoitteet	Mitä se on, miten se toteutetaan?	Ketkä toteuttajina?	Mahdollisia tarkennuksia?
Hyvä ohjaus on monialaista yhteistyötä, kun ✓ toimijoilla on yhteinen ymmärrys tavoitteista, sisällöistä, menetelmistä ja työtavoista ✓ toimijoilla on selkeät vastuut ja työnjako ✓ kaikkien toimijoiden asiantuntemusta hyödynnetään	Luokanohjaaja / luokanopettaja seuraa oppimisessa edistymistä, oppijan hyvinvointia ja tukee oppijoita koulun arjessa, esimerkiksi oppimisen haasteiden ja puuttuvien suoritusten kartoitus yhdessä aineenopettajien kanssa.	luokanohjaajat / luokanopettajat, erityisopettajat, aineenopettajat	<i>Luokavanvalvoja tapaa luokkaansa viikoittain ainakin lv-vartin yhteydessä. Lisäksi hän mahdollisuuksien mukaan käy jokaisen valvontaluokkalaisten kanssa kahdenkeskeisen keskustelun vuosittain.</i>
	Opettajien oppijoille tarjoama henkilökohtainen ohjaus ja huoltajailta auttavat opintojen aikaisten valintojen suunnittelussa ja tekemisessä.	opettajat	<i>Aineenopettajat käyvät oppilaiden kanssa kahdenkeskeisiä arviointikeskusteluja oppiaineisiinsa liittyen.</i>

✓ opetuksen ja koulutuksen järjestäjä koordinoi ja johtaa ohjausta ✓ ohjaus edistää luottamusta, yhteistä keskustelua ja asiantuntijuuden rajojen tunnistamista.	Aineenopettajat kertovat oman aineensa jatko-opintomahdollisuuksista ja ohjaavat oppijoita oppimaan omassa aineessa.	aineenopettajat	> kirjoita tähän
	Oppilaanohjaajan tarjoama henkilökohtainen ohjaus ja mahdollinen pienryhmäohjaus auttaa urasuunnittelussa ja jatko-opintojen suunnittelussa.	oppilaanohjaajat	<i>Henkilökohtaista ohjausta järjestetään erityisesti 8. ja 9. luokkalaisille. Tarvittaessa myös 7.luokkalaisille pidetään pienryhmä- tai henkilökohtaista ohjausta.</i> <i>Oppilasta kannustetaan omien kiinnostustensa ja osaamisensa puitteissa löytämään itselleen sopivia vaihtoehtoja toiselle asteelle. Vaihtoehtoihin tutustutaan oppituntien ja vierailujen aikana sekä henkilökohtaisissa keskusteluissa.</i>
	Oppilaanohjaajan pitämät luokkamuotoiset oppilaanohjauksen tunnit.	oppilaanohjaajat	<i>Oppituntien sisällöt ovat Espoon opetussuunnitelman mukaiset.</i>
	Oppijoiden elämänhallinnan tukeminen.	opiskeluhuollon asiantuntijat, luokanopettajat/ luokanohjaajat	<i>Oppilailla on mahdollisuus tavata terveydenhoitajaa, kuraattoria ja psykologia haasteellisissa tilanteissa. Luokavalvoja opettaa luokkaansa omassa aineessaan ja pitää viikoittain lv-vartin. Tämä lisää oppilaiden turvallisuudentunnetta ja luottamusta sekä helpottaa kääntymistä lv:n puoleen haastavissa tilanteissa.</i>
	Oppilaanohjaaja osallistuu aktiivisesti hänelle osoitettuihin ohjauksellisiin tilaisuuksiin ja tuo tietoutta oppijoille ja työyhteisöön.	oppilaanohjaajat	<i>Opot järjestävät yhteishaku-vanhempainillan. Opettajat</i>

	Oppilaanohjaaja tukee muita ohjauksen toimijoita omassa työyhteisössään.		voivat konsultoida opoja tarvittaessa. Opo voidaan pyytää mukaan huoltajatapaamisiin, varsinkin yhdeksäsluokkalaisten tapaamisiin on suositeltavaa kutsua opo, mikäli tapaamisessa keskustellaan jatko-opinnoista.
Oppilaitoskohtaisia erityishuomioita ja esim. koulun erilaisten oppijaryhmien ohjaus	> kirjoita tähän	> kirjoita tähän	> kirjoita tähän

OHJAUS ON YHDENVERTAISTA, TASA-ARVOISTA JA EETTISESTI KESTÄVÄÄ

Tavoitteet	Mitä se on, miten se toteutetaan?	Ketkä toteuttajina?	Mahdollisia tarkennuksia?
Hyvä ohjaus on yhdenvertaista, tasa-arvoista ja eettisesti kestävä, kun se ✓ luo luottamuksellisen ohjaustilanteen, johon oppija voi osallistua ja sitoutua ✓ huomioi kulttuurisen moninaisuuden ja on kielitietoista ✓ turvaa yhdenmukaisen kohtelun ja edistää yhdenvertaisuutta esteettömillä ja saavutettavilla palveluilla ✓ kunnioittaa ihmisarvoa ✓ edistää itsemääräämisoikeutta ✓ edistää hyvinvointia	Opetuksessa, kaikessa puheessa ja kanssakäymisessä kiinnitetään erityishuomiota tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen.	koko henkilöstö	Oppilaiden kohtaaminen arjessa on tasapuolista ja arvostavaa.
	Oppiainekohtaisessa ohjauksessa käsitellään monipuolisesti, ennakkoluulottomasti ja tasa-arvoisesti vaihtoehtoja oppijan omien suunnitelmien ja valintojen tueksi.	luokanopettajat, aineenopettajat, oppilaanohjaajat	Oppiaineessa käsitellään opetussuunnitelman mukaisesti tasa-arvokysymyksiä. Oppilaanohjauksen tunneilla nämä liittyvät työelämään ja koulutukseen. Opettajat kohtelevat ja arvioivat oppilaita tasa-arvoisesti. Valinnaisaineet eivät valikoidu sukupuolen mukaan.
	Oppilaanohjauksessa ja opetuksessa esitellään monipuolisesti erilaisia koulutusvaihtoehtoja.	oppilaanohjaajat	Kahdeksannella luokalla käydään läpi Suomen koulutusjärjestelmä ja ammattialat. Yksilöohjauksessa ei

✓ edistää kestävän tulevaisuuden taitojen ja osaamisen hankkimista ✓ edistää jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia ✓ edistää sukupuolten tasa-arvoa			<i>valikoida aloja, vaan edetään oppilaan omien kiinnostuksiensa mukaan. Oppilaita rohkaistaan tekemään oman arvomaailmansa ja toiveidensa pohjalta nousevia valintoja toiselle asteelle, ammatillisiin tai lukio-opintoihin. Oppilaanohjauksen tunneilla käsitellään ammattioppilaitoksia, lukiota ja korkeakouluja sekä kerrotaan yleisestä jatko-opintokelpoisuudesta.</i>
	Ohjaus toteutetaan tavalla, joka edistää oppijan itsetuntemusta ja luottamusta tasavertaisiin mahdollisuuksiinsa koulutuksessa ja työelämässä.	koko henkilöstö	Sekä 8. että 9.luokalla täytetään opinto-ohjauksen tunneilla Wilman oma opiskelusuunnitelmani -lomaketta. Lisäksi mietitään arvoja, vahvuuksia ja taitoja, jotka vaikuttavat nuoren valintoihin.
Oppilaitoskohtaisia erityishuomioita ja esim. koulun erilaisten oppijaryhmien ohjaus	> kirjoita tähän	> kirjoita tähän	> kirjoita tähän

OHJAUS TUKEE SIIRTYMÄVAIHEEN YHTEISTYÖTÄ

Tavoitteet	Mitä se on, miten se toteutetaan?	Ketkä toteuttajina?	Mahdollisia tarkennuksia?
Hyvä ohjaus tukee laajennettua oppivelvollisuutta ja siirtymävaiheen yhteistyötä, kun se	Espoossa on käytössä esi- ja alkuopetuksen pedagogisen yhteistyön toimintamalli. Koulutulokkaille järjestetään tutustumispäivä. Koulutulokkaiden huoltajille järjestetään koulutulokasinfotilaisuus.	luokanopettajat, rehtori, erityisopettajat	> kirjoita tähän

✓ sujuvoittaa siirtymiä jatko-opintoihin, työhön tai muuhun palveluun ✓ vähentää ajanjaksoja koulutuksen ja työelämän ulkopuolella ✓ vahvistaa kodin ja koulun/oppilaitoksen välistä yhteistyötä ✓ tukee monialaista yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa (esimerkiksi yhteistyö opiskeluhuollon ja nuorisotoimen kanssa) ✓ on koordinoitua ja johdettua opetuksen ja koulutuksen järjestäjän taholta ✓ rakentuu toimintatavoista, jotka ovat ohjausvastuiden mukaisesti yhdessä sovittuja	1. luokan huoltajien kanssa käydään koulunaloituskeskustelut.	luokanopettajat	> kirjoita tähän
	Pidetään dialogisia vanhempainiltoja.	kaikki opettajat, rehtori, sidosryhmät	> kirjoita tähän
	1. luokan oppijoita ohjataan koululaisen taidoissa sekä ryhmän jäsenyydessä.	luokanopettajat, erityisopettajat, aineenopettajat, kummioppilaat	
	Kummioppilastoiminta tukee koulun aloitusta.		
	Pidetään huoltajainfoja liittyen 6. ja 7. luokkien nivelvaiheeseen.	luokanopettajat, aineenopettajat, erityisopettajat	<i>Keväällä järjestetään tulevien seiskojen vanhempainilta, jossa tulevat seitsemäsluokkalaiset ovat myös mukana. Nivelpalaverit järjestetään keväällä luokanopettajien ja erityisopettajien kanssa, joskus mukana myös vanhemmat ja/tai oppilashuollon työntekijät. Mahdolliset vierailut alakouluilla.</i> <i>Huoltaja tiedotetaan hyvissä ajoin valinnaisen A2-kielen jatkumisesta myös yläkoulussa. Musiikkiluokille hakemisesta järjestetään hakuinfo. Tarvittaessa opo vastaa hakua suunnittelevien kysymyksiin myös infon ulkopuolella.</i>
	Annetaan ohjausta 6.-luokkalaisille ja heidän huoltajilleen yläkoulun hakumenettelyyn liittyen.	luokanopettajat	> kirjoita tähän

	6. luokan oppijan ja huoltajien kanssa käydään arviointikeskustelu, jossa samalla annetaan nivelvaiheen ohjaavaa palautetta. Keskustelurunko toimii tiedonsiirtolomakkeena yläkouluun.	luokanopettajat	> kirjoita tähän
	6. luokan oppijoiden ja huoltajien yläkouluun tutustuminen ja huoltajainfot.	aineenopettajat, oppilaanohjaajat, rehtori	Tulevat 7.luokkalaiset kutsutaan koululle vierailemaan toukokuussa.
	Suunnitellaan kesken lukuvuotta tulevien tai koulua tai luokkaa vaihtavien ohjaaminen ja ryhmäyttäminen. Hyödynnetään Espoon kiusaamisen vastaista suunnitelmaa ja suunnitellaan jatkuvan ryhmäytyksen toimet.	luokanopettajat/ luokanohjaajat, kaikki opettajat omalta osaltaan	<i>Luokanvalvoja ryhmäyttää luokkaa ensimmäisinä koulupäivinä, tukioppilaat tutustuttavat uudet oppilaat koulurakennukseen, nuorisotilan ryhmätykset, joissa myös tukioppilaat mukana. Seiskaluokkien oppitunneilla (erityisesti opo) tutustutaan koulun käytänteisiin ja siihen, millaista on opiskella yläkoulussa.</i>
	Uusien yläkoululaisten ohjaaminen ja ryhmäyttäminen. Espoossa on käytössä seitsemäsluokkalaisten ryhmäytyksen starttipäivän malli.	luokanopettajat/ luokanohjaajat, rehtori, aineenopettajat, oppilaanohjaajat, tukioppilaat, opiskeluhuollon toimijat, sidosryhmät	<i>Tukioppilaat järjestävät ryhmäyttäviä leikkejä kummiluokilleen ensimmäisen jakson aikana (erityisesti ensimmäisinä koulupäivinä) ja erilaisia tapahtumia myöhemmin lukuvuoden aikana. Tukioppilaat ovat järjestäneet ystävänäpäiväaiheista toimintaa ja osallistuneet Halloween-tapahtumaan yhdessä oppilaskunnan kanssa. Vanhat tukioppilaat kouluttavat seitsemäsluokkalaisista seuraavan vuoden tukioppilaat.</i>

	Kummioppilaat tukevat uusia oppijoita 1. luokan tai esiopetuksen oppijoita. Tukioppilaat tukevat uusia oppijoita 7. luokan opintojen alussa ja järjestävät yhteisöllisiä tapahtumia.	luokanopettajat, tukioppilasohjaajat, luokanvalvojat	> kirjoita tähän
	Yhteishausta tiedottaminen, huoltajan kuuleminen sekä hakuun valmistautuminen ja määräajoista muistuttaminen erilaisin viestintätavoin.	oppilaanohjaajat, rehtori	<i>Tiedottaminen yhteishausta aloitetaan Wilma-viesteillä syksyllä Wilma-viesteillä, ja tiedottaminen jatkuu läpi vuoden. Yhteishakuun liittyvä vanhempainilta pidetään tammikuussa 15.1.2025, Vanhempainillassa käsitellään kaikki hakuun liittyvät asiat ja päivämäärät. Oppilaille yhteishausta puhutaan oppitunneilla ja yksilöohjauksessa, sekä hakuja harjoitellaan opintopolun demo-version avulla oppitunneilla. Oppilaanohjaajat tiedottavat huoltajan kuulemisen täyttämisestä Wilman kautta tammikuun aikana.</i> <i>Koulusihteeri kirjaa lomakkeilla toimitetut huoltajan kuulemiset, josta toimittaa listan oppilaanohjaajalle. Harkinnanvaraisella haulla hakevien lomakkeiden kanssa tehdään yhteistyötä erityisopettajan, oppilashuoltohenkilöstön ja vanhempien kanssa.</i>

	Yhteishaun sekä muiden hakujen ohjaaminen, seuranta ja hakuvelvollisuuden toteutumisen valvonta.	oppilaanohjaajat	<i>Espoon kaupungin yhteisten käytäntöjen mukaisesti Huoltajan kuulemisloamkkeella valitaan, tekeekö nuori yhteishaun kotona vai koululla. Koulussa haku tehdään kahden kesken opon kanssa tai pienissä ryhmissä oppilaan toiveen mukaan. Oppilaanohjaaja seuraa hakutilannetta opintopolun virkailijan työpöydältä. Oppilaat ovat saaneet harjoitella hakua etukäteen, ja vanhempia on ohjattu hakuprosessiin liittyen vanhempainillassa. Yhteishaun jälkeen oppilaanohjaaja ohjaa lukioon hakeneita ainevalintojen tekemisessä. Lisäksi oppilaanohjaaja auttaa tarvittaessa oppilaita yhteishakuun liittyvien ennakkoitehtävien, pääsy- ja soveltuvuuskokeiden sekä muiden hakulomakkeiden täytön kanssa.</i> <i>Oppilaanohjaajat varmistavat, että kaikki ovat hakeneet yhteishaussa ennen sen loppumista ja valvovat elokuussa oppilaiden jatko-opintoihin sjoittumista ja ilmoittavat ilman opiskelupaikkaa olevat oppilaat asuinkunnalle Valpas-järjestelmän kautta sekä huoltajille vuosittain erikseen määriteltynä ajankohtana (elokuun loppu).</i>
--	--	------------------	--

	Yhteistyö muihin oppilaitoksiin ja esiopetukseen on tärkeää mm. joustavien oppijasiirtojen kannalta.	rehtori, erityisopettajat, luokanopettajat, oppilaanohjaajat	<i>Jatko-opiskelupaikasta voidaan ottaa yhteyttä oppilaitoksiin jo keväällä, konsultoida kollegoita tai ohjata tarvittaessa oikean henkilön luo. Joissain tapauksissa jo keväällä sovitaan oppilaan ja vanhempien kanssa niveltämisestä.</i>
	Vuoden aikana niiden 17-vuotta täyttävien oppilaiden, jotka eivät saa päättötodistusta lukuvuoden loppuun mennessä, ohjaaminen hakemaan aikuisten perusopetukseen, muuhun oppivelvollisuuskoulutukseen tai perustellusta syystä omassa koulussa opintojen jatkamista enintään vuodeksi.	oppilaanohjaajat, rehtori	Tarvittaessa ohjataan nuori aikuisten perusopetukseen.
	Päättötodistuksen liitteeksi tulostetaan oppilaan HOJKS / oppilaskohtaisten tukitoimien suunnitelma kahtena kappaleena.	rehtori	<i>HOJKS-tuloste annetaan oppilaalle päättötodistuksen liitteenä.</i>
	Kevään jatko-opintohakujen (mm. perusopetuksen jälkeisen koulutuksen yhteishaku) tulosten tultua kesällä tapahtuva ohjaus muihin oppilaitoksiin ja opetusmuotoihin niiden oppilaiden osalta, jotka eivät ole saaneet paikkaa tai hakeneet minnekään. Ohjataan tarvittaessa esim. ohjaamotalon ohjauspalveluihin. Kesken lukuvuotta perusopetuksen päättävien oppijoiden ohjaus- ja valvontavastuu sekä ilmoitusvelvollisuus kestää yhden kuukauden.	oppilaanohjaajat	<i>Jälkiohjauspäivä on kesäkuun toisella viikolla, jolloin oppilaanohjaaja on koululla tavattavissa. Sen jälkeen kesällä ohjaus tapahtuu puhelimitse. Oppilaanohjaaja käy raportin läpi ja ottaa yhteyttä oppilaisiin, jotka eivät saaneet paikkaa yhteishaussa. Oppilaanohjaajat ilmoittavat ilman toisen asteen koulutuspaikkaa jääneet kootusti etsivälle nuorisotyölle.</i>
	Opetuksen järjestämisen kannalta olennaisen tiedon siirto pyynnöstä toiselle asteelle uuden lukuvuoden alettua.	rehtori, erityisopettajat, luokanohjaajat, kuraattori,	<i>Kaupungin yhteisten ohjeiden mukaisesti erityisen tuen päätökset lähetetään ammatillisten oppilaitosten ja</i>

		psykologi, terveydenhoitaja, oppilaanohjaajat, aineenopettajat	<i>TUVAn rehtoreille, kun opiskelija on ottanut opiskelupaikan vastaan. Nuoren mahdolliset asiakirjat toimitetaan oppilaalle päättötodistuksen yhteydessä ja nuoren peruskoulun aikaisten asiakirjojen toimittamisesta eteenpäin on huoltaja ja nuori vastuussa. Rehtori lähettää päätökset opolta saamansa tiedon mukaan.</i>
	Ammatillisessa oppilaitoksessa, lukioissa sekä TUVA-koulutuksessa aloittaneiden oppijoiden erityisen tuen / oppilaskohtaisen tuen päätökset postitetaan kyseisen oppilaitoksen rehtorille.	rehtori	> kirjoita tähän
	Tarkistetaan, että entiset oppijat jatkavat oppivelvollisuutensa suorittamista. Vailla opiskelupaikkaa olevat ilmoitetaan asuinkunnalle ensisijaisesti VALPAS-järjestelmän avulla. Ohjataan tarvittaessa esim. ohjaamotalon ohjauspalveluihin. - Kesken lukuvuoden valmistuneiden osalta tarkistaminen kuukauden kuluttua päättötodistuksen saamisesta. - Keväällä päättötodistuksen saaneiden osalta OPH määrittelee seuraavan syksyn ilmoituspäivämäärän.	oppilaanohjaajat, rehtori	> kirjoita tähän
Oppilaitoskohtaisia erityishuomioita ja esim. koulun erilaisten oppijaryhmien ohjaus	> kirjoita tähän	> kirjoita tähän	> kirjoita tähän

OHJAUS TUKEE URASUUNNITTELUTAITOJA

Tavoitteet	Mitä se on, miten se toteutetaan?	Ketkä toteuttajina?	Mahdollisia tarkennuksia?
------------	-----------------------------------	---------------------	---------------------------

Hyvä ohjaus tukee urasuunnittelutaitojen kehittymistä, kun ✓ oppijan elinikäisen oppimisen taidot kehittyvät ✓ ohjaus tähtää tulevaisuuteen ja huomioi oppijan motivaation ja valmiudet hakeutua jatko-opintoihin ✓ ohjaus mahdollistaa realistisen urasuunnitelman laatimisen. ✓ oppijan taidot hyödyntää tietoa ja tehdä päätöksiä kehittyvät ✓ oppija yhdistää vahvuuksiaan koulutusvaihtoehtoihin ✓ oppija tunnistaa omia kiinnostuksen kohteitaan, mahdollisuuksiaan ja tuen tarpeitaan ✓ oppijan urasuunnittelutaidot sekä usko tulevaisuuteen vahvistuvat ✓ ohjaus valmentaa jatkokoulutusvalintaan ja sitouttaa oppijan tähän prosessiin ✓ ohjaus avaa koulutusvaihtoehtojen vaikutuksia uravaihtoehtoihin.	Oppijoita ohjataan hakemaan tietoa eri lähteistä ja palveluista. Tiedonhallintataitoja opetellaan suunnitelmallisesti.	oppilaanohjaajat, aineenopettajat, erityisopettajat, luokanohjaajat/ luokanopettajat	<i>7.luokkalaisten starttipaketti sekä oppiaineiden projektit ohjaavat kriittiseen tiedonhakuun.</i> <i>Opotunneilla tutustutaan erilaisiin verkosta löytyviin materiaaleihin.</i>
	Oppijoille järjestetään tilaisuuksia tutustua kouluihin ja oppilaitoksiin sekä jatko-opintoihin avoimissa ovissa, oppilaanohjauksen tunneilla koulussa / esittelykiertueilla sekä osana oppiaineiden opetusta.	oppilaanohjaajat aineenopettajat, erityisopettajat, luokanohjaajat, luokanopettajat, rehtori	<i>Syksyllä oppitunneilla vierailee tutoreita luokan toivomista kouluista mahdollisuuksien mukaan. Avoimissa ovissa saa vierailla lähtökohtaisesti kahdessa eri oppilaitoksessa, muista vierailuista on sovittava opo ja opettajien kanssa erikseen. Tapiolan lukion ja Omnian kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä.</i>
	Arvioidaan oppijan tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen tarve oppilaanohjauksen sisältöjen ja tavoitteiden näkökulmasta, suunnitellaan ohjauksen antaminen ja toteutetaan yksilöllisen suunnitelman mukaan ja kirjataan oma opiskelusuunnitelmani lomakkeelle opo:n kommentit kenttään. Tehostettua ohjausta voi antaa moni koulun toimija monella eri tavalla ja sitä voidaan toteuttaa myös moniammatillisesti.	oppilaanohjaajat	> kirjoita tähän
	Oppilaanohjauksessa ja oppiaineiden opetuksessa esitellään monipuolisesti erilaisia ammatteja ja tehdään mahdollisuuksien mukaan tutustumiskäyntejä.	luokanopettajat, aineenopettajat, oppilaanohjaajat	> kirjoita tähän
Oppilaitoskohtaisia erityishuomioita ja esim.	> kirjoita tähän	> kirjoita tähän	> kirjoita tähän

koulun erilaisten oppijaryhmien ohjaus			
--	--	--	--

OHJAUS EDISTÄÄ VAIKUTTAVAA TYÖELÄMÄYHTEISTYÖTÄ			
Tavoitteet	Mitä se on, miten se toteutetaan?	Ketkä toteuttajina?	Mahdollisia tarkennuksia?
Hyvä ohjaus edistää vaikuttavaa työelämä - yhteistyötä perusopetuksessa, kun ✓ tukee ja kehittää oppijan työelämä- ja työnhakutaitoja monialaisena yhteistyönä ✓ edistää hyvinvointia ja toimijuutta opiskelija työuran muutoksissa ✓ tukee osaamisen kehittymistä opintojen ja työelämän eri vaiheissa ✓ tarjoaa tilan tunnistaa omia vahvuuksia, rakentaa verkostoja ja suunnata eteenpäin ✓ oppijan työelämävalmiudet ja työelämätaidot kehittyvät ✓ ohjaus tarjoaa mahdollisuuksia oppia tuntemaan eri ammattialoja, työaloja ja yrittäjyyttä ✓ ohjaus linkittää työelämän tutustumisjaksot (TET) kiinteästi opetukseen ✓ ohjaus on suunniteltua ja tavoitteellista, ja sitä arvioidaan sekä kehitetään	Oppijoilla on ikäkaudelle sopivia koulun sisäisiä vastuutehtäviä. Oppija pääsee osallistumaan ja seuraamaan koulun eri ammatteja.	luokanopettajat, luokanvalvojat, kaikki opettajat	> kirjoita tähän
	TET-jaksolla tai muulla työelämään tutustumiskäynnillä oppija pääsee aidosti tutustumaan työelämään. TET-jakson oppia hyödynnetään oppiainerajoja ylittäen ja moniammatillisesti.	oppilaanohjaajat, luokanohjaajat, aineenopettajat, rehtori	<i>Kahdeksaluokkalaiset ovat TET:issä viikon keväällä, ysit kaksi viikkoa syksyllä. Opo-tunneilla keskustellaan TETin käytännöistä ja ohjeistetaan mm. paikan hakemiseen. Harjoittelun jälkeen tunneilla keskustellaan kokemuksista.</i>
	Oppilaanohjaajat ja opettajat käyvät aktiivisesti työelämäyhteistyöhön liittyvissä koulutuksissa ja tuovat uutta tietoa ja osaamista koululle ja opetukseen.	oppilaanohjaajat, aineenopettajat, rehtori	> kirjoita tähän
	Yritteliäisyyteen kannustaminen ja yrittäjyyteen tutustuminen sekä yritysvierailut. Oppijat pääsevät osallistumaan johonkin koulun ulkopuoliseen työelämään tutustumiseen (esim. Yrityskylä).	luokanopettajat/ luokanohjaajat, aineenopettajat, oppilaanohjaajat	<i>Yrityskylävierailu ja siihen liittyvä oppituntipaketti toteutetaan opo- ja yhteiskuntaopin yhteistyönä kevätlukukaudella, ennen yrityskylän perlipäivää.</i>
	Mahdollisuuksien mukaan toteutetaan OPE-TET-päiviä.	opettajat, rehtori	> kirjoita tähän

jatkuvasti tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi			
Oppilaitoskohtaisia erityishuomioita ja esim. koulun erilaisten oppijaryhmien ohjaus	> kirjoita tähän	> kirjoita tähän	> kirjoita tähän